

Casus Wetenschappelijke Integriteit

2022

Eerlijkheid in publieke communicatie en helderheid over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise, transparantie, zorgvuldigheid en verantwoordelijkheid – ongegrond

Universiteit Leiden

Onderwerp

Beklaagde heeft in een opiniestuk (hierna: de Bijdrage) een reactie geplaatst over een rapport van klagers. Klagers zijn van mening dat de uitspraken in de Bijdrage in strijd zijn met vier principes en één norm van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit.

Samenvatting advies CWI d.d. 2 augustus 2021:

Inleiding

In de klacht is meegedeeld dat deze gelijktijdig is ingediend bij [Instelling A]. De besturen van [Instelling A] en Universiteit Leiden hebben hierop besloten dat de klacht zal worden behandeld door een gezamenlijke commissie, die advies zal uitbrengen aan beide besturen.

Het verloop van de procedure

Bij brief van [DATUM] hebben Klagers een klaagschrift tegen Beklaagde ingediend wegens een veronderstelde inbreuk op de wetenschappelijke integriteit. Op [DATUM] heeft verweerder een verweerschrift ingediend.

Op [DATUM] heeft de Commissie Klagers en Beklaagde buiten elkaars aanwezigheid gehoord. De verslagen van de hoorzittingen zijn over en weer met de betrokkenen gedeeld.

De Commissie heeft op [DATUM] en [DATUM] de klacht in een besloten bijeenkomst besproken.

Klacht

De klacht is gericht tegen een door Beklaagde geschreven opiniestuk (hierna: de Bijdrage), dat op [DATUM] is geplaatst in [Dagblad]. In de Bijdrage bespreekt Beklaagde het rapport [Naam rapport] (hierna: het Rapport), dat is opgesteld door Klagers en op [DATUM] openbaar is gemaakt.

De Bijdrage is volgens Klagers in strijd met vier principes van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit 2018 (hierna: de Gedragscode), te weten Eerlijkheid, Transparantie, Zorgvuldigheid en Verantwoordelijkheid, alsmede met Norm 53: *Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise.*

De Klagers zijn van mening dat de Bijdrage schadelijk is voor hun reputatie.

Juridisch kader

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Universiteiten van Nederland

In de Klachtregeling Wetenschappelijke Integriteit [Instelling A] (hierna: de Klachtenregeling [Instelling A]) is, voor zover hier relevant, het volgende bepaald:

Paragraaf 1 Definities

1.1 Gedragscode: Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018.

1.2 Schending van de wetenschappelijke integriteit: Handelen of nalaten dat een schending van de wetenschappelijke integriteit oplevert in de zin van paragraaf 5.2 onder A 1, 2, of 3 van de Gedragscode

1.3 Klacht: Een schriftelijke melding over een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit begaan door een werknemer.

4.5 Start van de procedure

f. De commissie is eveneens bevoegd het bestuur te adviseren een klacht niet inhoudelijk in behandeling

te nemen als zij op grond van een eerste beoordeling tot de conclusie is gekomen dat de klacht:

III. uitsluitend een professioneel verschil van opvattingen betreft;

V. niet tot het oordeel kan leiden dat het handelen van beklagde een schending van de wetenschappelijke integriteit betreft.

In de Klachtregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit Leiden & Leids Universitair Medisch Centrum (hierna: de Klachtregeling LEI) is, voor zover hier relevant, het volgende bepaald:

1. Definities

d. Klacht: een schriftelijke melding aan de Commissie over een vermoeden van schending van de wetenschappelijke integriteit begaan door een Werknemer of voormalig Werknemer van LEI of LUMC;

i. Praesidium: de twee voorzitters van de twee kamers van de Commissie, zoals beschreven in artikel 3;

j. Schending van de wetenschappelijke integriteit: handelen of nalaten in strijd met de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening alsmede, voor zover het betreft een Werknemer van LUMC, de researchcode LUMC;

Artikel 8 Commissie; werkwijze

4. Het Praesidium kan tot niet-ontvankelijkheid concluderen indien:

[...]

d. de Klacht geen betrekking heeft op een schending van de wetenschappelijke integriteit;

[...]

5. Indien het Praesidium de Klacht ontvankelijk acht, gaat de Commissie over tot de inhoudelijke behandeling. Het Praesidium stelt een Commissie in conform artikel 1.

In de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit 2018 is, voor zover hier relevant, het volgende bepaald:

1. Reikwijdte en overgangsbepalingen

1.1 Op welke activiteiten is deze code van toepassing?

1. Deze code gaat over wetenschappelijk onderzoek in den brede, zoals dat wordt uitgevoerd aan de instellingen die deze code onderschrijven. Dit omvat zowel publiek als privaat gefinancierd en zowel fundamenteel als toegepast en praktijkgericht onderzoek.

2. 'Onderzoek' omvat alle activiteiten die aan de onderzoekspraktijk verbonden zijn: het opstellen van aanvragen, opzet en uitvoering van het onderzoek, beoordeling en peer review, het optreden als inhoudelijk deskundige, verslaglegging, verantwoording en publiciteit.

3. Op populairwetenschappelijke uitingen, onderwijsmateriaal en adviezen van onderzoekers zijn de principes en normen van deze code van toepassing voor zover dat in redelijkheid kan worden verlangd.

4. Naast wetenschappelijke integriteit zijn er andere vormen van integriteit. Zo moet de onderzoeker bijvoorbeeld ondergeschikten, studenten en collega's respectvol behandelen, en mag er niet gefraudeerd worden met declaraties. Voor zover deze vormen van integriteit geen directe relatie hebben met de wetenschapsbeoefening als zodanig, vallen zij buiten de reikwijdte van deze code. De grens is niet altijd helder; daarom zijn ook enkele twijfelgevallen in deze code opgenomen.

Beoordeling van de klacht

Uit de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (de Gedragscode) blijkt dat de Gedragscode leidend is bij de toetsing van het handelen van een wetenschapper over wie een integriteitsklacht is ingediend. Uit artikel 1 van de Gedragscode volgt dat deze code van toepassing is op wetenschappelijk onderzoek in den brede, zoals dat wordt uitgevoerd aan de instellingen die de code onderschrijven. 'Onderzoek' omvat alle activiteiten die aan de onderzoekspraktijk verbonden zijn, waaronder ook beoordeling en *peer review*.

De eerste vraag die voorligt is of de Bijdrage valt onder de definitie van 'wetenschappelijk onderzoek', zoals is beschreven in artikel 1.1, tweede lid van de Gedragscode, dan wel of de Bijdrage is aan te merken als 'populairwetenschappelijk onderzoek' conform 1.1 derde lid van de Gedragscode. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, kan de Bijdrage worden getoetst aan de in de Gedragscode opgenomen normen. Daartoe heeft de Commissie het volgende overwogen.

Valt de Bijdrage onder 1.1, tweede lid?

Uit de opsomming onder 2) komen twee activiteiten in aanmerking die van toepassing zouden kunnen zijn op het optreden van Beklaagde:

1. *Beoordeling en peer review*

De begrippen 'beoordeling en peer review' zijn in de Gedragscode niet gedefinieerd of geoperationaliseerd. Uitgegaan wordt daarom van de meest gangbare invulling binnen de wetenschap, namelijk het in een wetenschappelijke setting, op eigen initiatief of op uitnodiging van anderen, al dan niet anoniem ('blind peer review') professioneel beoordelen van het werk van een collega-wetenschapper, veelal tijdens de beoordelingsfase van een bij een tijdschrift ter publicatie aangeboden manuscript, teneinde daarmee bij te dragen aan de wetenschap. Een wetenschappelijke beoordeling bevat tenminste

doch niet uitsluitend een bespreking van de kwaliteit van de vraagstelling, theoretisch kader, methoden en technieken, analyse, bevindingen en de interpretatie van het onderzoek.

Een opiniestuk in een gerenommeerd landelijk dagblad over een wetenschappelijk rapport van de hand van anderen bevat het persoonlijke oordeel van de auteur en valt naar oordeel van de Commissie niet onder deze omschrijving. Het gegeven dat hierbij de positie en functie van de auteur worden vermeld doet hier niet aan af.

2. Publiciteit.

Het begrip 'publiciteit' wordt in de Gedragscode evenmin gedefinieerd, maar wordt wel uitgewerkt in de normen 53 tot en met 55:

53. Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat.

54. Wees bij deelname aan het publieke debat open en eerlijk over de rol waarin die deelname plaatsvindt en over de aard en status van die deelname.

55. Wees open en eerlijk over mogelijke belangenconflicten.

Uit de invulling van de normen kan worden afgeleid dat met het begrip publiciteit bedoeld is het zoeken van de publiciteit over het *eigen* onderzoek. Daarvan is in dit geval geen sprake, nu de Bijdrage een reactie is op het onderzoek van Klagers. De Commissie concludeert derhalve dat de Bijdrage niet valt onder het eerste en tweede lid van artikel 1.1 van de Gedragscode.

Valt de Bijdrage onder 1.1 derde lid?

In het derde lid worden drie begrippen gebruikt. Het eerste, 'populairwetenschappelijke uitingen', is in de Gedragscode niet gedefinieerd. In het *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse taal* wordt 'populair wetenschappelijk' omschreven als 'een wetenschappelijk onderwerp op begrijpelijke wijze behandelend'. Daarvan is in dit geval geen sprake, nu de Bijdrage enkel een (korte) reactie is op het Rapport en bovenal een opiniërend stuk is dat niet tot doel heeft om op eenvoudige wijze een bepaald onderwerp te duiden. Het is evident dat hier evenmin sprake is van de andere twee begrippen, 'onderwijsmateriaal' en 'een advies van onderzoekers'. De Commissie concludeert derhalve dat de Bijdrage niet valt onder een van de begrippen in het derde lid van artikel 1.1 van de Gedragscode.

Gezien het voorgaande is de Commissie van mening dat het gedrag waarover wordt geklaagd, niet valt onder de reikwijdte van de Gedragscode.

De klacht dient derhalve op grond van artikel 8, vierde lid onder d. van de Klachtregeling LEI niet-ontvankelijk te worden verklaard, respectievelijk op grond van artikel 4.5, sub f, onder V, van de Klachtenregeling KNAW niet inhoudelijk in behandeling te worden genomen.

Nadere toelichting

[Thema] is een onderwerp dat al decennia lang wordt bediscussieerd. Niet alleen in de wetenschap, maar juist ook in de politiek en binnen de maatschappij. Het debat is geregeld emotioneel en sterk gepolariseerd hetgeen leidt tot verhitte discussies. Het debat wordt gekenmerkt door felle bewoordingen van voor- en tegenstanders.

De klacht kan niet los worden gezien van een langer lopende controverse tussen Klagers en Beklaagde over dit onderwerp, waarin zij diametraal tegenover elkaar staan. Om deze reden hecht de Commissie er aan om het volgende op te merken over de omstandigheden die in deze kwestie een rol spelen.

In het rapport "[naam rapport]", dat door Klagers is opgesteld, worden de gevolgen van [onderwerp] onderzocht. Het Rapport is deels gefinancierd door [naam organisatie] en is uitgekomen op 3 maart 2021, vlak voor de verkiezing van de Tweede Kamer. Dit is voor onderhavige kwestie van belang, nu in verkiezingstijd onderwerpen als [thema] een rol spelen in de campagnes van politieke partijen en daardoor meer aandacht krijgen in (sociale) media en debatten. Door het onderwerp van het Rapport, de financiering ervan, de plaatsing op de website van [naam organisatie] en het tijdstip van uitbrengen, heeft het een politieke lading gekregen.

De Bijdrage van Beklaagde is geschreven als een reactie op het Rapport en is op [datum], kort na het verschijnen van het Rapport, gepubliceerd in De Volkskrant als een opiniestuk. Beklaagde heeft de Bijdrage geschreven vanuit de kennis die hij heeft als hoogleraar [functie], maar kent ook een onmiskenbare politieke component. Daarnaast spelen ook emotie en ideologie een rol in het stuk. Het komt de Commissie voor dat de Bijdrage als doel heeft een bijdrage te leveren aan de publieke meningsvorming. In dit licht bezien maakt de Bijdrage onderdeel uit van een discussie in de media, mede gevoed door politieke overtuiging en ideologie. Commissies Wetenschappelijke Integriteit zijn niet bedoeld om dergelijke discussies in termen van wetenschappelijke integriteit te beslechten.

Hoewel dus van ontvankelijkheid geen sprake is, heeft de commissie de klachten als geuit door Klagers inhoudelijk beoordeeld.

Als eerste merkt de Commissie op dat niet wordt getoetst aan beginselen uit de VSNU-code WI - zoals de klagers blijkbaar menen - , maar aan de gedragsregels die daarvan een uitwerking vormen. De enige gedragsregel waarvan klagers stellen dat die overtreden zou zijn, is niet van toepassing op de hier aan de orde zijnde situatie, nu deze gedragsregel (te weten nr. 53) ziet op communicatie over het eigen werk, niet over het werk van anderen. Daarmee is feitelijk de kous af, nu klagers niet aanvoeren dat van overtreding van andere gedragsregels uit de VSNU-code WI sprake is.

Naar oordeel van de Commissie is de Klacht inhoudelijk deels feitelijk onjuist, deels een kwestie van definities en semantiek en deels uiting van verontwaardiging van de auteurs van het Rapport die door Beklaagde in een hoek zijn gezet waarin ze nadrukkelijk zelf zijn gaan staan door een rapport te schrijven dat is gefinancierd door het wetenschappelijk bureau van een politieke partij en dat onvermijdelijk extra politieke lading heeft gekregen door het vlak voor de verkiezingen te publiceren. Kortom, zo de klacht ontvankelijk was geweest, dan waren de klachten van klagers deels onjuist en voor het andere deel niet te relateren aan een of meerdere van de gedragsregels uit de VSNU-Code WI. Op grond daarvan moet de conclusie luiden dat Beklaagde geen norm heeft geschonden.

Advies van de Commissie

Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie

- het College van Bestuur van de Universiteit Leiden de klacht niet-ontvankelijk te verklaren;
- het bestuur van de [Instelling A] de klacht niet inhoudelijk in behandeling te nemen.

Aanvankelijk oordeel College van bestuur d.d. 3 september 2021:

Advies van CWI wordt overgenomen.

LOWI:

De kwestie is voorgelegd aan het LOWI (Procedure 212), dat op 21 april 2022 advies uitbrengt.

Het LOWI adviseert:

de klacht ontvankelijk te verklaren;

het LOWI-advies aan het definitieve oordeel ten grondslag te leggen; en

de klacht ongegrond te verklaren.

Definitief oordeel van het College van Bestuur d.d. 2 augustus 2022:

Het College stelt als definitief oordeel vast dat de klacht inzake wetenschappelijke integriteit ongegrond is en legt het LOWI-advies hieraan ten grondslag.

Wel hecht het bestuur eraan hierbij op te merken dat het advies om de zaak niet-inhoudelijk in behandeling te nemen zoals door de commissie wetenschappelijke integriteit is uitgesproken, meer in lijn zou zijn geweest met de koers van diverse klachtencommissies wetenschappelijke integriteit in Nederland en dat een nadere discussie over wat een populairwetenschappelijke uiting is en wanneer een dergelijke uiting onder de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit valt, op korte termijn gevoerd moet worden.